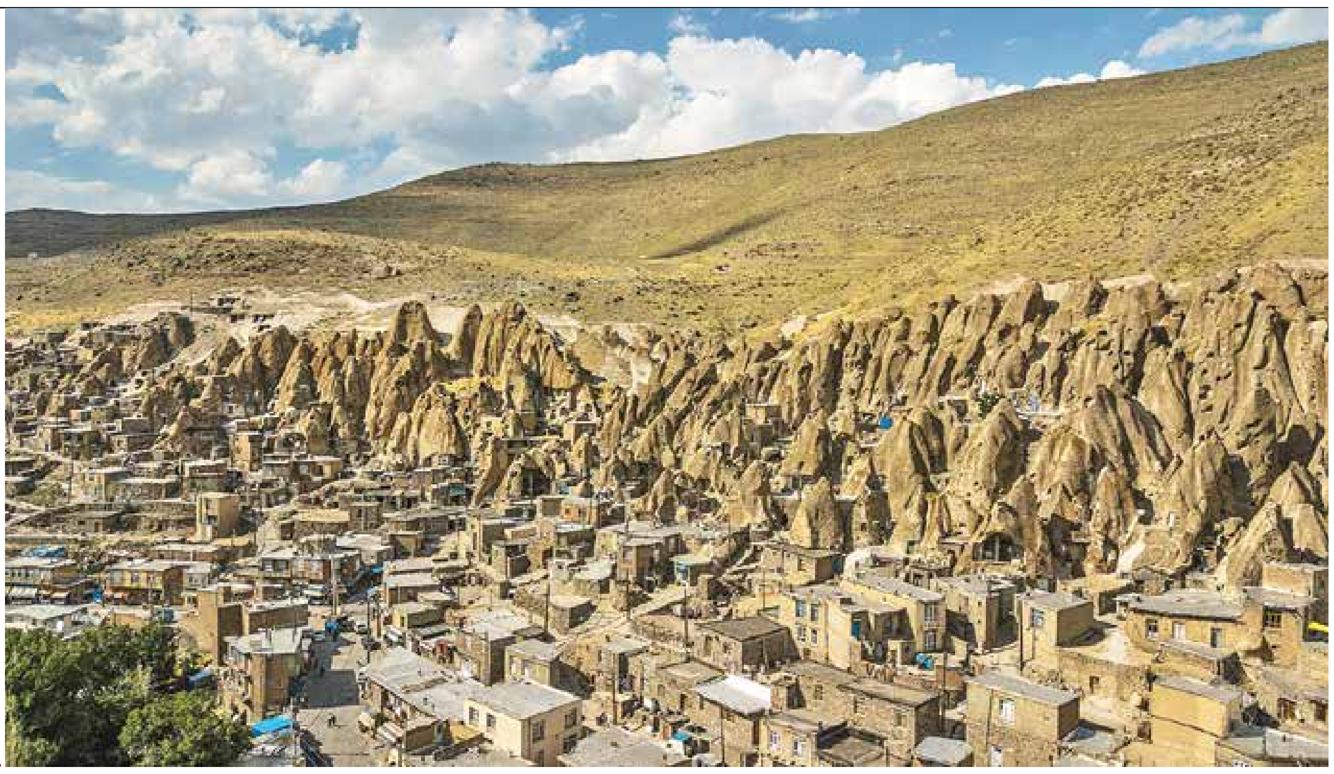

عکس: آذین حقیقی/ایران

از دالان‌های زیرزمینی حیله‌ور تا آپارتمان‌های صخره‌ای کندوان

زندگی در گدازه‌های سهند

محمد مطلق
دبیرگروه گزارش

اینجا نه کاپادوکیای ترکیه است که با جشنواره بالن‌هایش معروف شده باشد نه داکوتای امریکا که هالیوود، خانه‌های متروک صخره‌ای آنجا را در ذهن‌تان ماندگار کرده باشد. اما کندوان تبریز یک تفاوت بزرگ با کاپادوکیا و داکوتا دارد؛ اینجا هنوز زندگی جاری است. دو کیلومتر مانده به کندوان، روستای زیرزمینی متروک حیله‌ور با دالان‌های سنگی پیچ در پیچ و اتاق‌های تو در توی زیر برف مدفون است. آن سوی جاده، سگ‌ها در دشت سفید و بستر رودخانه یخ‌زده، بازیگوشانه یک گرگ خاکستری را دنبال می‌کنند. کمی آن طرف‌تر بچه‌های کندوان با لباس‌های رنگ به رنگ زمستانی و چشمانی شاداب و هوشیار به سمت خانه‌های صخره‌ای می‌دوند. امیرحسن سلیمانی، علی پورعلی و علیرضا کریمی هرسه هم‌کلاسی هستند و در مدرسه ابتدایی شهید جوانی کندوان پایه دوم می‌خوانند. می‌پرسم کدام کوچه زندگی می‌کنید؟ اما بین صخره‌ها چطور می‌شود آدرس داد و گفت کدام کوچه؟ یکی از بچه‌ها می‌گوید آن دور بالای آن صخره طبقه چهارم.

در کندوان به کوچه و محله «جابا» می‌گویند که برای ناآشنایی مثل من جنبه انتزاعی دارد اما خود اهالی دقیقاً می‌دانند حدود یک جابا از کجا تا کجاست. هرچند کسی به یاد ندارد چرا و چه زمانی نام یک جابا میرزاعلی و دولایی و پیشپلی یا نوروزبیک، آقا، حاج حسین، گیله جان، پَتَک و حاج قاسم شده است. نادر و قادر کیانی که دم مغازه صخره‌ای‌شان نشسته‌اند، می‌گویند پدر و پدربزرگ و نسل اندر نسل‌شان کندوانی است و تا بوده همین نام‌ها را شنیده‌اند و نمی‌دانند حاج حسین و نوروز بیک چه کسانی بوده‌اند و معنی گیله جان چیست. بلندگوی ضایعاتی لابه‌لای جاباهای کندوان هم قطع نمی‌شود. قادر تعجبم را که می‌بیند با خنده می‌گوید، اینجا یک روستای توریستی است، ضایعاتی نباشد، همه جا را زباله برمی‌دارد. اما پرسش من فقط نحوه جمع‌آوری زباله و ضایعات نیست. می‌خواهم بدانم این روستا از کی بوده و ورودی آپارتمان‌های صخره‌ای چطور است و خانه‌ها سند دارند یا نه و متراژ هر خانه را چطور حساب می‌کنند و بچه که وقت ازدواجش رسید کجا خانه‌ای برایش دست و پا می‌کنند و مسجد کجاست و هزار و یک سؤال دیگر. قادر می‌گوید: «زندگی اینجا خوب است اما مشکلات خودش را هم دارد؛ اول از همه اینکه گازکشی نشده. آب و برق و فاضلاب داریم ولی گاز نه. قبلاً که فاضلاب نداشتیم، طبقات پایین خیلی مشکل داشتند. حالا هم حرف ما این است که چطور لوله فاضلاب را می‌شود رد کرد، لوله گاز را نه؟ می‌گویند نباید دیوارها را دستکاری کنیم. خب یک خانم چطور کپسول پر را لب جاده بردارد ببرد بالای روستا، فلان صخره، طبقه ششم؟ این صخره را نگاه کن، ۶ طبقه است!» می‌پرسم ورودی مشترک دارند؟ می‌گوید: «نه هر طبقه ورودی خودش را دارد، مثل آپارتمان‌های شهر نیست. این در طبقه اول است، در آبی سمت چپ ورودی طبقه دوم، در طبقه سوم آن پشت است... درست مثل کندو، شغل اصلی مردم هم از قدیم زنبورداری بوده. تابستان‌ها بیایید منطقه «ارشد چمن» می‌بینید چه بهشتی است. همین پشت است. تابستان کندوها را می‌بریم آنجا. زمستان هم اطراف تبریز، آخولا، خسروشاه و... عسل کندوان حرف ندارد.» می‌پرسم اگر بخواهی خانه‌ات را به من بفروشی توی قولنامه چی می‌نویسی؟ یک واحد آپارتمان صخره‌ای ۷۵ متری با آسانسور و پارکینگ و کابینت ام دی اف؟ می‌خندد و می‌گوید: «نه، می‌نویسند یک باب خانه صخره‌ای. متراژ را هم میراث فرهنگی محاسبه کرده و توی سند هست. روزنه‌های سقف را هم از متراژ کلی کم کرده‌اند. الان مغازه ما سند دارد ولی برای این قسمت که با آجر ساخته‌ایم سند نمی‌دهند.» یکی از مشکلات بزرگ کندوان نبود پارکینگ است. اهالی می‌گویند گردشگر نمی‌داند ماشینش را کجا پارک کند، کنار جاده هم محدود است و مسافر احساس امنیت نمی‌کند. برای همین ترجیح می‌دهند زودتر برگردند درحالی که خیلی‌ها دوست دارند چند شب بمانند و میهمان هتل صخره‌ای یا خود اهالی باشند.

کندوان درحال حاضر ۱۱۷ خانوار دارد که می‌گویند تابستان‌ها به ۱۵۰ خانوار نیز می‌رسد. کندوان در ۱۸ کیلومتری شهرستان «اسکوی» آذربایجان شرقی که بر اثر گدازه‌های آتشفشانی سهند شکل گرفته و بعدها نیز به دست انسان تغییراتی در آن به وجود آمده، هفت هزار سال سابقه سکونت دارد و یک تمدن زنده قدیمی محسوب می‌شود. این روستا در فهرست آثار ملی نیز ثبت شده و اهالی اجازه تغییر در بافت آن را ندارند. بنابراین سرریز جمعیت که در سال‌های پیش خانه‌هایی در پایین دست روستا با مصالح ساختمانی ساخته‌اند، درحال حاضر چنین اجازه‌ای ندارند و به ناچار باید به شهرهای اطراف کوچ کنند. می‌گویند سال‌هاست کلنگ شهرکی برای ساماندهی سرریز جمعیتی کندوان بر زمین زده شده اما همچنان خبری از هیچ ساخت و سازی نیست. مسعود صدری کنار جاده یا همان خیابان اصلی روستا مغازه صنایع دستی دارد. می‌گوید گلیم‌ها و کیف‌هایی که با جاجیم درست شده کار دست زنان خود روستاست اما بقیه محصولات از اطراف می‌آید. صدری عسل هم می‌فروشد مثل خیلی از مغازه‌های کندوان. می‌گوید: «کرونا یکی - دو سال است اقتصاد روستا را نابود کرد. قبلاً از همه جای ایران و همه جای دنیا گردشگر داشتیم که یکباره قطع شد.» صدری ۴۷ ساله و متولد کندوان است. می‌گوید تا یادش هست و از بزرگان فامیل شنیده، نسل اندر نسل کندوانی بوده‌اند: «قدیم به کندوان، کندوجان هم می‌گفته‌اند. می‌گویند اهالی با جان و دل برای کندوهایشان مایه می‌گذاشتند.» در کندوان صخره‌هایی با کاربری عمومی نیز وجود دارد از جمله حمام و مسجد قدیمی روستا که می‌گویند ترک خورده و فعلاً بسته است. سلیمان صدری که ۶۸ ساله است خوب یادش می‌آید که نماز جماعت و مراسم ترحیم و عزاداری محرم چطور در مسجد صخره‌ای برگزار می‌شده: «آخوندی داشتیم به نام حاجی معتمد که پیشنماز بود و به منبر می‌رفت. یادم نمی‌آید مسجد از کی بوده و اصلاً از کسی هم نشنیده‌ام. همیشه بوده. قدیم جای دهیاری پاشورخانه یا مرده‌شورخانه بود. آنجا میت را می‌شستند بعد می‌آمدند مسجد فاتحه‌خوانی.» صدری دو پسر و یک دختر دارد و هرسه ازدواج کرده‌اند و از روستا رفته‌اند: «پسرها اینجا مغازه دارند. روز برای کار می‌آیند کندوان، شب برمی‌گردند اسکو. اینجا دیگر ظرفیت جمعیت ندارد.» شهرام ناصری رئیس شورای کندوان هم که نسل در نسل ساکن همین روستا بوده مجبور شده پایین دست روستا برای خود خانه‌ای با مصالح ساختمانی بسازد: «درحال حاضر بزرگ‌ترین مشکل ما همین بلاتکلیفی سرریز جمعیتی است. متأسفانه شهرکی که قرار بود ساخته شود به جایی نرسیده و درحد حرف مانده. اگر جای خالی هم داخل صخره‌ها باشد اجازه دستکاری نمی‌دهند. البته تعداد صخره‌ها هم محدود است ولی از نظر تعمیرات مشکل داریم. پارکینگ و گاز هم از مشکلات اساسی روستاست. شما فکرش را بکنید اهالی به کنار، برای گرمایش هتل هم نیاز به گاز داریم یا نه؟ آب حمام را باید با کپسول برای مسافر گرم کنیم. اول باید زیرساخت‌های یک مکان توریستی فراهم شود بعد به توریست بگوییم بفرما برو فلان جا. با چهار تا آلاچیق کنار رودخانه که جایی توریستی نمی‌شود.» دو کیلومتر مانده به کندوان کنار روستای زیرزمینی حیله‌ور می‌ایستم و از در خانه‌ای که تا نیمه پوشیده از برف است، وارد این روستای شگفت‌انگیز متروک می‌شوم. می‌گویند اهالی کندوان پیش از آنکه آپارتمان‌های صخره‌ای را برای زندگی برگزینند، اینجا زیرزمین زندگی می‌کرده‌اند. هرچند سابقه زندگی در دل این کوه به درستی مشخص نیست اما آثار سفالینه پیدا شده در حیله‌ور نشان می‌دهد تا حوالی آغاز دوره ایلخانی، یعنی حدود ۸۰۰ سال پیش اینجا زندگی در جریان بوده است؛ روستایی زیرزمین با دالان‌های سنگی پیچ در پیچ و اتاق‌هایی تو در تو و روستایی با آپارتمان‌های صخره‌ای مثل کندوی عسل. اما چرا این‌ها تبدیل به رونق اقتصاد و رونق فرهنگ و تاریخ نمی‌شود؟

> در کندوان به کوچه و محله «جابا» می‌گویند. هرچند کسی به یاد ندارد چرا و چه زمانی نام یک جابا میرزاعلی و دولایی و پیشپلی یا نوروزبیک، آقا، حاج حسین، گیله جان، پَتَک و حاج قاسم شده است. اهالی می‌گویند تا بوده همین نام‌ها را شنیده‌اند و نمی‌دانند حاج حسین و نوروز بیک چه کسانی بوده‌اند و معنی گیله جان چیست

جـــدول سـودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری در خانه‌های سفید قرار دهید که هر رقم در سطرها، ستون‌ها و مربع‌های کوچک ۳ در ۳ یکبار دیده شود

۳۹۰۱

آسان

						۹		۳
۹		۳		۶	۲			۸
۷		۸			۹		۵	
			۶	۹			۴	۲
		۹	۸	۵	۴	۱		
۵	۴			۲	۷			
	۷		۹			۳		۱
۱			۲	۴		۶		۹
۳		۲						

متوسط

						۹		۸
۱		۴			۹			۳
	۸			۶			۵	
					۷	۳		۹
۵	۹		۳		۱		۷	۴
۲		۳	۴					
	۴			۷			۳	
۹			۶			۵		۱
۶		۵						

سخت

		۹		۶	۷			
	۱			۸			۵	۴
					۱			۲
۶					۸			
	۷	۲		۵		۸	۴	
			۷					۱
۵			۳					
۳	۹			۱			۷	
			۸	۴		۹		

خیلی سخت

	۹					۴		
۴	۸			۷	۶		۱	
				۱			۷	
	۶	۲	۳			۹		
		۴			۲	۱	۳	
	۲			۳				
	۴		۱	۹			۵	۸
		۸					۹	

حل جدول سودوکو

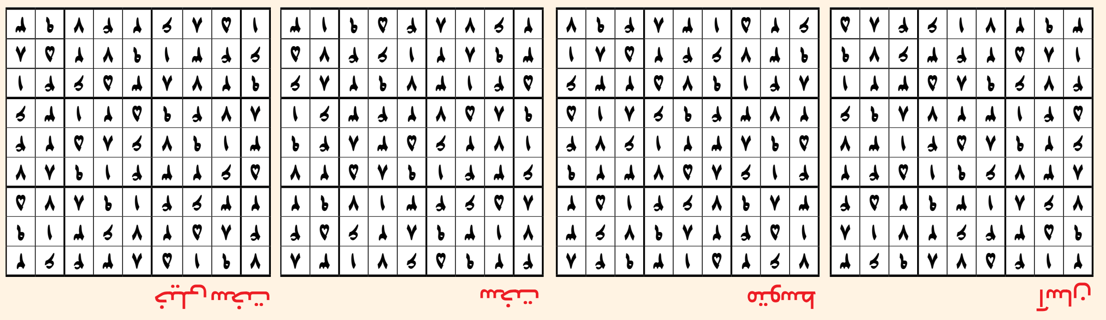

یک جـدول با دو شـرح

جدول روزنامه *ایران* دارای دو «شرح عادی و ویژه» است. در صورت تمایل به حل دو شرح ابتدا یکی از شرح‌ها را با مداد حل کرده و سپس با پاک کردن جواب شرح اول، به حل شرح دوم بپردازید.

۷۸۷۰

جدول عـادی

افقی:

۱- پرنده‌ای پابلند- پنجم عرب- بیان عقیده
۲- عرضه شدنی در بورس- خویش‌انداز- پدر شعر عرفانی
۳- ظرف مرکب- سامانه رنگی آنالوگ- صیقل دادن
۴- پارکینگ ماشین- شهر زیبای استان فارس- دریاچه‌ای در آسیای میانه
۵- عریان- سرگرمی شما- از مدارک تحصیلی عهد قدیم -برکت برنج
۶- رقص آب بر گستره دریا- پول خودمان- سیب ترکی
۷- زمین لم یزرع- فرایند و جریان- عروس زاگرس
۸- ارومیه بزرگترین شهر و شوط کوچکترین شهر این استان است
۹ - آگاه کردن - خمیدگی میان لوله - ایالتی در «هندوستان»
۱۰- شاعر اصفهانی- ندادهنده- بی‌نظمی
۱۱- سرما- شهری در استان مرکزی- کبوتر صحرایی- داخل صدف می‌توان یافت
۱۲- وجود- نوعی نان شیرین- تیرگی و تاری
۱۳- تکان خوردن- همیشه- بیرون
۱۴- مهاجم «گل گهر» با نام یونس- خلق و خوی- ماه سریانی
۱۵- برابر- خوش‌خوانی- به منظور

عمودی:

۱- نوعی بازی تمرینی- ذکاوت
۲- طریق کوتاه- بزرگراه- فرچه دندان
۳- پادشاه کمیاب- گرانش- دستگاه مخابراتی
۴- خیزاب‌ها- غذای اصفهانی- حرف معرفه
۵- سلاح زیردریایی- دارای مزیت- بمب کاشتنی
۶- خسیس بودن- باهوش- مقابل «واجد»
۷- خاندان- دست به یقه شدن- ....توانگر کند مرد را
۸- تفسیرکننده- شهری در استان اصفهان- درآوردنی از روزگار
۹- درخت استوا- آگاهی- رود آرام
۱۰- جمع شیء- از اعداد ترتیبی- مجلس ترحیم
۱۱- تنگی نفس- پرنده‌ای از تیره زاغ‌ها- قانون مغولی
۱۲- گمان- نامی برای خانم‌ها- آبرسان عهد قدیم
۱۳- زوجه حضرت ابراهیم(ع)- جامه‌ها- پیشیار
۱۴- نام دخترانه به معنی ماه‌ها- شرح کتاب اوستا- دو تا الف
۱۵- واقع‌گرایی- از مشاغل تلویزیونی

جدول ویـــژه

افقی:

۱- درگاه کامپیوتری- مکمل- رنگ و لعاب دادن به صورت برای افزایش زیبایی
۲- آهنگی دلکش برای ساز یا آواز- بخت- نوعی شترمرغ
۳- مقاصد- فلسفه و علت- شهر آرزو
۴- تالار و استخر- اندازه و مقدار پاکی یا آلودگی- گلی معطر
۵- سرخود- فهمیده- کاغذ طراحی- درون
۶- تیم «کریم انصاری فرد»- پوششی زنانه- تبهکاری
۷- واژگون- ماده‌ها- تخته بلند و ضخیم
۸- رمان‌نویس برجسته سوئیسی
۹- مجتمع تجاری- بازیگر «داش آکل»- جاده‌ای در شمال ایران
۱۰- سیاهرگ- مخفی- میهمانخانه
۱۱- رمق- میکسر- تو دل برو و دلپذیر- حرف نشانه مفعول
۱۲- مزرعه آخرت است- فراق- تراس
۱۳- وسیله احتیاطی- دیگ سرگشاد- جبون
۱۴- شهر «آتشکده آذرخش»- سنگ سخت- سنگین
۱۵- مسطح- بیزاری- اولین نخست‌وزیر هند پس از استقلال این کشور

عمودی:

۱- دیوار متحرک- مطبوع
۲- سمت و سو- وب نوشت فارسی- هیکل
۳- مربع بوکس- روشنایی کم- مخلص
۴- درست یا مناسب دانستن- فیلمی با حضور «هانیه توسلی»- یازده!
۵- فرشته خوبی‌ها- برنامه غذایی- دشمن درخت
۶- نمونه خروار- معروف- سرقت
۷- حرف فاصله- بوستان اندیشه است- نوازش
۸- لغو شده- جاهل- فیلسوف سده نوزدهم
۹- پول فلزی- مهمونی خودمونی!- طاقچه قدیمی
۱۰- میدان جنگ- پول خودمان- سازکدر
۱۱- نیکی به رخ کشیدن- زبان عرب- میوه نورس
۱۲- حرف عطف- گفت‌وگوی تلفنی- چینی در جامه زنانه
۱۳- پهلو- پرگار- بافت ته حلق
۱۴- لباس زیبا نشانه آن نباشد- بانی ترکیه نوین- مساوی عامی
۱۵- دریچه نیمه‌هلالی قلب- نیوزیلند

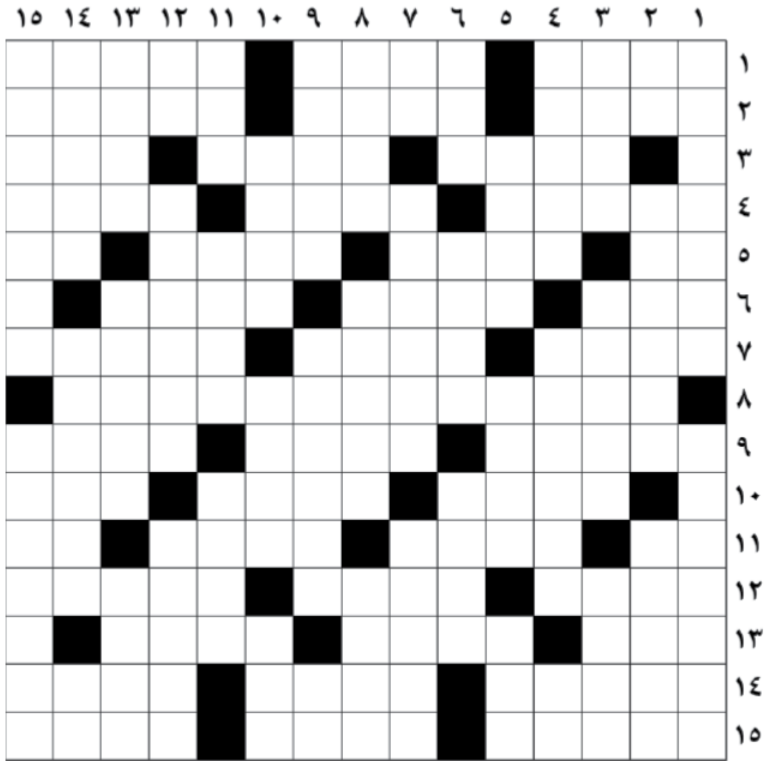

حل جدول ویژه شماره ۷۸۶۹
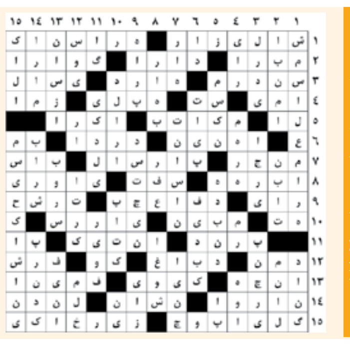
حل جدول عادی شماره ۷۸۶۹